

Помнік у 10 тамоў

Зусім хутка пабачыць свет першая кніга Збору твораў Івана Навуменкі ў 10 тамах. Праца над гэтым знакавым выданнем вядзецца ў "Мастацкай літаратуры".

Марына ВЕСЯЛУХА

У жніўні 2008 года Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь зацвердзіў план комплексу мерапрыемстваў па ўшанаванні памяці Івана Навуменкі, пісьменніка, доктара філалагічных навук, прафесара, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР імя Я. Коласа, заслужанага дзеяча навукі. Апроч надання імя пісьменніка адной з вуліц Мінска, а таксама бібліятэцы ў горадзе Васілевічы, што ў Рэчыцкім раёне, адкрыцця мемарыяльнай дошкі на доме, дзе жыў дзяржаўны і літаратурны дзеяч, і стварэння пастаяннай экспазіцыі пісьменніка ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, — выданне Збору твораў у 10 тамах. Старшынёй камісіі па ўвечанні памяці Івана Навуменкі тады ж быў прызначаны Сцяпан Лаўшук, член-карэспандэнт НАН Беларусі, доктар філалагічных навук, прафесар. Сябар і зямляк пісьменніка, ён стаў і кіраўніком рабочай групы па стварэнні Збору твораў.

— Над падрыхтоўкай Збору твораў Івана Навуменкі працуе група з шасці навукоўцаў, мы цяпер вельмі ўважліва пераглядаем архівы пісьменніка, — распавядае Сцяпан Лаўшук. — Першы том павінен выйсці ўжо ў гэтым месяцы, яго рыхтуе кандыдат філалагічных навук, супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі Ігар Шаладонаў. У гэтую кнігу ўвайшлі апавяданні і нарысы Івана Якаўлевіча, гэта фактычна пачатак яго пісьменніцкай дзейнасці, творы, напісаныя ў перы-

Іван Навуменка.

яд з сярэдзіны 1940-х гадоў і да пачатку 1960-х. Выданне таксама ўключае літаратурны і тэксталагічны каментарыі.

Другі том Збору твораў (над яго падрыхтоўкай працуе кандыдат філалагічных навук, супрацоўнік Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН Беларусі Алесь Лапата-Загорскі) пабачыць свет таксама сёлета, напрыканцы года. Яго складуць апавяданні і нарысы. У трэці і чацвёрты тамы ўвойдуць аповесці, у пяты, шосты і сёмы — раманы, у восьмы і дзявяты — літаратуразнаўчыя і крытычныя працы Івана Навуменкі. Завяршальны дзясяты том складзе драматургія, эпістальная спадчына пісьменніка, а таксама дакументальная аповесць "Капітан Степ' ідэ ў разведку", напісаная ў суаўтарстве з расійскім журналістам Вік-

тарам Мамантавым. Апошні том павінен пабачыць свет праз пяць гадоў.

Калі гаворка вядзецца пра збор твораў пэўнага пісьменніка, то адным з першых узнікае пытанне яго паўнаты. Гэты аспект новага кніжнага праекта Сцяпан Лаўшук пракаменціраваў так:

— Мы яго не называем поўным, бо гэта вельмі складаная задача. Але па сутнасці, Збор твораў Івана Навуменкі будзе такім, у яго ўвойдуць усе мастацкія творы пісьменніка, магчыма, мы не зможам тут змясціць першыя спробы п'яра, бо выданне мае абмежаваны аб'ём. Што да невядомых твораў, іх тут будзе нямала. Канечне, гаворка не ідзе пра новыя раманы, бо Навуменка ў стол не пісаў, яго кнігі актыўна выдаваліся. У Зборы твораў у навуковы абарот будзе ўведзена некалькі дзясяткаў новых апавяданняў. Да многіх з іх можна рабіць рэмарку "публікуецца ўпершыню".

Што да патэнцыйнай цікавасці чытача і магчымай запатрабаванасці праекта, тут Сцяпан Лаўшук нават не сумняецца:

— Гэтыя кнігі перш за ўсё будуць запатрабаваны інтэлігентным, да таго ж такім чынам мы ўшануем памяць Івана Навуменкі як пісьменніка, бо збор твораў у гэтым выпадку — самы лепшы помнік. Больш за тое, выданне будзе запатрабавана яшчэ і таму, што творчасць Івана Якаўлевіча — праграманая. Яго апавяданні, раманы, аповесці вывучаюцца ў школах, яны ўключаны ў праграмы па беларускай літаратуры для ВНУ. І ў цэлым мала ў нашай літаратуры

пісьменнікаў, якія могуць параўнацца з І. Навуменкам-апавядальнікам. Яго апавядальныя творы можна ўключаць у любы анталогіі — еўрапейскія, сусветныя. Яны напісаны не па афіцыйных канонах, што існавалі ў літаратуры ў той час, а з пранікненнем у глыбіню характару, з веданнем тэмы знутры. Навуменку было што сказаць, і ён ведаў, як сказаць. Да прыкладу, раман "Сасна пры дарозе" паказвае вайну ў шырокім плане, праўдзіва, пераканаўча, з тымі падрабязнасцямі, якіх не было нідзе. А "Сорак трэці" прафесар Алес Лойка лічыў самым лепшым раманам, прысвечаным трэцяму году вайны. Аповесці яго таксама выдатныя, да прыкладу, "Вайна каля Цітавай копанкі" ў нашай літаратуры — адзін з самых захапляльных твораў гэтага жанру для дзяцей. І ў цэлым прахадных, відавочна слабых твораў у Івана Навуменкі няма. Гэта быў высокакультурны пісьменнік, таму ён будзе цікавы не толькі спецыялістам-літаратуразнаўцам, але і аматарам прыгожага пісьменства.

Сцяпан Сцяпанавіч сцвярджае, што нават першая кніжачка прозы "Семнаццатая вясня" Івана Навуменкі, што выйшла ў 1957 годзе, вылучалася сярод іншых выданняў таго часу. Было адразу бачна, што ў літаратуру прыйшоў чалавек са сваёй тэмай, які ўмеў пісаць, адчуваў слова. Складана не пагадзіцца з шануюным навукоўцам. Бо многія апавяданні Івана Якаўлевіча і сёння ўраджаюць яркасцю, пластыкай мовы, дакладнасцю апісанняў. Гэта, як кажуць, "сапраўдная літаратура", а Навуменка — сапраўдны пісьменнік. Творчасць такога кшталту запатрабаваная заўсёды. Таму чакаем выхаду першага тома.